

Bulgarije 'wankelt' EU binnen

Woensdag 25 oktober 2006 - Over enkele maanden wordt Bulgarije opgenomen in de Europese familie. Niet iedereen is het daar mee eens, maar het Balkanland krijgt van Brussel het voordeel van de twijfel.

UDEN - Ook van Europarlementariër Els de Groen (56) die het land al jaren bezoekt en haar bevindingen in een onthullend boek bundelde. Ze struikelt er regelmatig over corruptie en machtsmisbruik, maar zegt: 'Als je nu nee zegt, wordt het veel erger.' In de directiekamer van het Udens college zegt Els de Groen onderkoeld: „Een deel van de Bulgaren lust me rauw.“ Ze kan er zich niet druk om maken, het zij zo. „Aan de andere kant: er zijn genoeg Bulgaren die me steunen en ook vinden dat er in het land een ommekeer moet komen.“

Lachend laat ze nog volgen: „Ach, ze bedoelt het niet slecht, dat hoor ik ook wel eens.“

Het is rond het middaguur en na een ochtend hard werken tijd voor een broodje. Als Europarlementariër heeft ze contact gelegd tussen het Udens College en een Portugese televisieploeg die de hele dag opnames maakt in het schoolgebouw. Een reportage over het onderwijs. Europa in een zonovergoten Brabants dorp.

Leuk om te doen, maar haar werkterrein ligt toch in een ander deel van Europa. In het oosten waar ze al jaren komt en tijdens de vele rondreizen ontdekte dat er veel Europees geld de verkeerde kant oprolde. De voorbeelden lagen en liggen volgens haar voor het oprapen.

Roma

Ze heeft haar hart verpand aan de Roma die volgens de bevlogen Els de Groen steeds verder in het verdomhoekje raken. „Als straks Bulgarije en Roemenië bij de EU zijn, wonen er binnen de EU-grenzen negen miljoen Roma: een gediscrimineerde en werkloze onderkaste. Daar kun je niet zomaar omheen.“

Els de Groen is schrijfster en publiciste. Aanvankelijk schreef ze kinderboeken en voor de kinderkrant van het Algemeen Dagblad. Sinds zeven jaar schrijft ze ook boeken voor volwassenen. Vertaald in tien talen. Wereldwijd werden er tot nu toe ruim 1,7 miljoen boeken van haar verkocht.

Binnenkort komt er weer een boek van haar op de markt. 'Weldoeners of de liefdadigheidsmaffia' heet het boek. In het boek wordt een beeld geschetst van de praktijken van de zogeheten 'Weldoeners' die zich onder het mom van hulp in het voormalig Oostblok op een schandelijke manier verrijken. „Ik heb het in een romanvorm moeten gieten om veel bronnen te beschermen.“

De hulporganisatie Novib/Oxfam en het Nederlands ministerie van Buitenlandse Zaken werden door Els de Groen niet beschermd. Alweer enkele jaren geleden schreef ze in een artikel voor een Nederlands tijdschrift dat veel geld voor de Roma aan Oosteuropese strijkstokken bleef hangen. Ook in Bulgarije.

Een voorbeeld. „De Bulgaarse organisatie Cega kreeg ruim anderhalf miljoen euro om de Roma te helpen. Dat geld kwam van Matra, een afdeling van het Nederlands ministerie van Buitenlandse Zaken. Via Novib/Oxfam schonk Buitenlandse Zaken het geld aan Cega, waarvan de baas een vriendin was van de toenmalige Matra-chef op Buitenlandse Zaken. Ik toonde aan dat de Cega-mensen een wel erg hoog salaris kregen, dat er extreem hoge kosten gemaakt werden en dat er maar bitter weinig geld terecht kwam bij de Roma.“

Novib/Oxfam reageerde woedend en het ministerie van Buitenlandse Zaken geschokt. Een delegatie van Novib/Oxfam werd onmiddellijk naar Bulgarije gestuurd om de zaak te onderzoeken. De Groen schamper: „Al na twee dagen werd door zowel Cega, Novib en Matra geconcludeerd dat er niets aan de hand was. Dat was het. We gaan over tot de orde van de dag.“

Brussel

De beschuldigende vinger wijst zeker ook richting Brussel. „Er is geen goede structuur, geen transparantie en nauwelijks controle. Als ik daarover vragen stel, wordt er bijvoorbeeld gezegd, kijk maar op die website. Zoeken en nog eens zoeken, blijkt er geen website te zijn. Ik maak me sterk dat er in Brussel mensen werken, die drommels goed weten wat er in het oosten allemaal

gebeurt met EU-subsidies. Toch blijft de controle gebrekkig.“

Voor Els de Groen des te meer reden zich vast te bijten in de materie. „Al die zogeheten hulporganisaties in Bulgarije zelf, de imitatie-ngo's noem ik ze, zijn een probleem. Ze worden vaak gerund door ex-medewerkers van de voormalige geheime dienst, Darzavna Sirgurnost. Die doen zich nu voor als eerlijke sociaal-democraten die het land omhoog willen stuwen en strooien ook het westen zand in de ogen.“

Twee jaar geleden kreeg ze plotseling een nieuw instrument in handen. Tot ieders verrassing en niet in het minst tot haar eigen verrassing, zat ze plotseling in het Europees parlement. Samen met de bekende klokkenluider Paul van Buitenen die met Europa Transparant ruim 300.000 kiezers achter zich kreeg. Goed voor twee zetels. De samenwerking met Van Buitenen is inmiddels verbroken (zie kader) maar Els de Groen gaat onverdroten verder in haar strijd tegen corruptie en fraude.

„Ik ben gewend mijn eigen weg te gaan. Als het maar enigszins kan, ga ik ter plekke kijken. Daar zien ze in Bulgarije dan van op, dat je komt controleren of gemaakte afspraken nagekomen worden en waar al het geld gebleven is.“

Nog niet zo lang geleden boekte ze een nieuw succes. Bijna 800 miljoen euro dat Bulgarije beloofd was voor de aanleg van een autosnelweg door het land, liggen nog altijd in Brussel en de Europese Investeringsbank. De Groen: „Die weg zou een tolweg moeten worden. Maar alles werd zonder openbare aanbestedingen geregeld met een groep Portugese bedrijven. Toen is er in Brussel gezegd: zonder openbare aanbestedingen geven we jullie geen steun.“ In verscheidene steden verzette Els de Groen zich tegen de sloop van huizen waarin vooral Roma woonden. „Vaak is er zonder openbare bestedingen gebouwd en werden de projecten aan een vriendje gegund. De prijzen liggen ver boven de werkelijke kostprijzen en de huren zijn onbetaalbaar. Gevolg: leegstand en dakloze mensen. En dat heet dan sociale woningbouw. Een prikkelende vraag is wat er met die huizen, bestemd voor de Roma, gebeurt. In het Europees Parlement dring ik aan op onderzoek. Ik noem man en paard, kan veel bewijzen, . Maar het is of Brussel het minder prettig vindt haar falen toe te geven.“

Ook in de hoofdstad Sofia dreigen vijftien wijken van de Roma tegen de vlakte te gaan. De Groen: „Een van die wijkjes ligt midden in het centrum. Dat is dus dure grond die projectontwikkelaars maar al te graag willen hebben. Dat zijn wijkjes die vlakbij het centrum liggen. Dure grond dus. Die grond willen projectontwikkelaars maar al te graag hebben. Kunnen ze er winkelcentra en kantoren bouwen. Waar de Roma naar toe moeten, zal hen een zorg zijn. Het land heet zich verplicht 50.000 huizen te bouwen, maar is vooral bezig met slopen.“

Zestien jaar na de val van de muur en het communisme is er in Bulgarije uiteraard veel veranderd. De Groen is de eerste om dat toe te geven, maar voegt er in een adem aan toe dat er nog zoveel moet gebeuren om van het Balkanland een geoliede democratie te maken.

„Onlangs is er grote vooruitgang geboekt. De archieven van de voormalige geheime dienst zullen worden geopend. De initiatiefwet is aangenomen, maar voordat iedereen werkelijk toegang krijgt tot de geheime stukken, moet er nog heel wat gebeuren. Laatst ben ik nog in Roemenie geweest waar de archieven van de voormalige geheime dienst al wat langer geopend zijn. Het is een moeilijke klus en het gaat stapje voor stapje. Ex-agenten hebben er geen belang bij dat hun doopceel wordt gelicht. Het gaat meestal om machtige mensen die zich de laatste zestien jaar ongelooflijk hebben verrijkt ten koste van de bevolking. Er zijn rechters, krantenmagnaten, zakenlui en politici bij. Zij hebben de werkelijke macht, zij gijzelen de bevolking.“

„Ze hebben ook banden met nieuwe rechtse bewegingen die angstwekkend snel groeien. In Bulgarije is de nationalistische partij Ataka (Val Aan) vorig jaar verrassend sterk in het parlement gekomen.“

Afgelopen zondag deed de leider van Ataka, Volen Siderov, een gooi naar het presidentschap. Hij eindigde achter de zittende president Georgi Parvanov op de tweede plaats. Siderov kreeg een kwart van de kiezers achter zich.

De Groen: "Dat moet toch tot nadenken stemmen. Zodra de bevolking klaagt wijst Ataka naar Roma, Joden en Turken. Zij hebben het allemaal gedaan. Als deze ontwikkeling zich doorzet, want ook in andere voormalige oostbloklanden groeit extreemrechts, zit Brussel straks opgescheept met een heel contingent Le Pen's."

Nu al gaat het volgens De Groen soms stevig mis in het Europees Parlement. „Er zitten nog geen Bulgaarse parlementsleden in Brussel, maar al wel waarnemers onder wie mensen met racistische ideeën. Toen ik eens in de plenaire vergadering van het Europees Parlement over Ataka sprak, rende de Ataka-waarnemer dwars door de zaal naar mijn stoel en begon op hoge poten een discussie met me. De hele zitting werd verstoord. Niet de eerste keer overigens.“

In de Ataka-krant wordt Els de Groen een vriendin van drugsdealers, terroristen en moslimfundamentalisten genoemd. „Vorige maand was er een grote rel omdat de Ataka-waarnemer eenparlementariër van Roma-afkomst gigantisch door het slijk haalde. Dat zijn toch geen omgangsvormen in een democratie?“

Erger

Het is voor Els de Groen geen reden om het bijltje erbij neer te gooien. „Absoluut niet. Er is een moment geweest dat ik dacht: is dit wel het goede moment voor Bulgarije om erbij te komen? Maar nu denk ik: ze moeten bij de EU, anders wordt het alleen maar erger. Dan ziet de bevolking na al die zestien jaren de boeven nog altijd vrij rondlopen en zich verder verrijken. Dan winnen de extremisten alleen maar meer terreinen krijgen de democraten het heel moeilijk.“

Maar er gebeuren ook mooie dingen, verzekert Els de Groen. "De conferentie over het openen in Sofia, heeft Bulgarije en Roemenie dichter bij elkaar gebracht.. Twee jaar geleden voerden de Roemeense burgers actie voor een schoon nationaal parlement. Met succes. Nu er verkiezingen komen voor het Europees parlement willen de Roemenen die actie herhalen en een groeiende groep Bulgaren gaat daarin mee. De vernieuwingen komen van onderen, niet van boven. Helaas moet ik constateren dat het Europees Parlement vaak samenwerkt met verkeerde mensen. Het grootste probleem is geld, steeds weer en door gebrek aan inzicht steunt Brussel de oude elites in plaats van de moedige, maar arme basisbeweging."